

Licht op leren: inleiding op het ORD-nummer

P. den Brok, W. Jochems en J. van Hell

Van 18 tot en met 20 juni 2008 vond in Eindhoven de 35^e editie van de Onderwijsresearchdagen (ORD) plaats, georganiseerd door de Eindhoven School of Education (ESoE), een samenwerkingsverband van de Technische Universiteit Eindhoven en Fontys Hogescholen. Het hoofdthema van het congres, dat onder de auspiciën van de Vereniging voor Onderwijs Research en het Vlaams Forum voor Onderwijsonderzoek valt, was “Licht op leren”, een verwijzing naar het industriële verleden van Eindhoven (Philips), maar tegelijk duidend op het belang van een inhoudelijke focus op leren. Het leren van leerlingen, studenten, maar ook professionals staat in de belangstelling, zowel wetenschappelijk als maatschappelijk, zoals onder meer blijkt uit de discussies rondom ‘oud’ versus ‘nieuw’ leren, het rapport van de commissie Dijsselbloem, en recente discussies rondom de rol van instituten en scholen bij het opleiden van leraren. Deze maatschappelijke discussies kregen overigens ook op de ORD 2008 volop aandacht in het programma.

Het subthema van het congres, hoe kan het ook bijna anders in een door technologie gedomineerde omgeving, was “Science- en techniekonderwijs”. Als inleider op het centrale thema was Prof. Dr. Detlev Leutner (Universiteit van Duisburg-Essen, Duitsland) uitgenodigd, die een lezing hield over zelfregulatie van leerlingen tijdens het lezen van informatieve teksten. Inleider op het subthema was Prof. Dr. Mark Hackling (Edith Cowan University, Perth, Australië); zijn lezing ging over de hervormingen in het techniekonderwijs op basisscholen in Australië.

In totaal zijn op de ORD in Eindhoven 285 afzonderlijke bijdragen gepresenteerd, die zijn bezocht door ruim 500 bezoekers. Onder de bijdragen waren 33 symposia met daarin 122 afzonderlijke bijdragen, 99 afzonderlijke papers, 4 ronde tafels en 55 posters. Elders in dit nummer is van enkele van die bijdragen meer te lezen in het conferentieverlag. Verder zijn het programma- en het

abstractboek, maar ook een foto-impressie van de ORD te vinden op <http://www.ord2008.nl>.

Net als in voorgaande jaren is in dit speciale congresnummer een aantal papers bijeen gebracht die zijn gepresenteerd op de ORD 2008. De selectie en beoordeling van deze papers is zorgvuldig uitgevoerd. In eerste instantie zijn de ORD-themacoördinatoren en hun medebeoordelaars, alsook de VOR-divisievoorzitters gevraagd om één of twee bijdragen te nomineren die in hun ogen toonaangevend waren en passend binnen hun thema. Vervolgens zijn deze bijdragen door de gastredactie, bestaande uit Perry den Brok en Janet van Hell, voorgelegd aan beoordelaars volgens de gebruikelijke procedure voor beoordeling van manuscripten van Pedagogische Studiën. Dit heeft geresulteerd in het voorliggende ORD-nummer, bestaande uit vijf artikelen die een uniek licht op leren werpen, vanuit verschillende domeinen en perspectieven. Deze artikelen zijn geschreven door teams van beginnende onderzoekers en meer ervaren rotten in het vak, waarmee het belang van het sociale karakter van onderwijsonderzoek maar weer eens wordt onderstreept.

Een uniek licht op het leren wordt gegeven door Geert Kelchtermans, Katrijn Ballet, Elien Peeters en Anneleen Verckens. Zij beschrijven een kwalitatieve studie naar het leren van goede praktijkvoorbeelden door deelnemers aan studiedagen. Hun bijdrage laat zien dat dit leren verschillende vormen kan aannemen en dat er diverse factoren intermediairen bij dit leerproces, variërend van kenmerken van het praktijkvoorbeeld (het communicatieve aspect) tot kenmerken die samenhangen met kenmerken van de ontvangers/gebruikers én van de concrete werkcondities in hun school.

In de tweede bijdrage richten Peter van Rijn, Anton Béguin en Huub Verstralen hun lamp op de uitkomsten van het leerproces: de nauwkeurigheid van de examenuitslagen in

het voortgezet onderwijs. Zij stellen in hun onderzoek de huidige beslisregels rond de eindexamens ter discussie en onderzoeken de kwaliteit van een aantal alternatieven, zoals voorgesteld door onder andere profielcommissies en de onderwijsraad. De uitkomsten van hun onderzoek, dat gebruik maakt van klassieke testtheorie en simulatie, tonen aan dat elk alternatief op de huidige situatie leidt tot een aanzienlijke toename van het aantal gezakten, maar ook tot een toename van het aantal misclassificaties van gezakten of geslaagden.

Ook de derde bijdrage werpt een licht op de uitkomsten van het leerproces. Hans Luyten, Kim Schildkamp en Pieter Verachtert onderzoeken op innovatieve wijze of er verschillen in leerwinst van leerlingen zijn tussen de zomervakantie en de rest van het schooljaar. De conclusies van hun onderzoek zijn, kort samengevat, dat scholen een effect hebben op de groei in leerprestaties van leerlingen gedurende een schooljaar, en dat verschillen tussen leerlingen vooral toenemen in de vakantieperiode. Ongelijkheid tussen leerlingen lijkt dus vooral te ontstaan wanneer ze *niet* naar school gaan. Een verrassende uitkomst was verder dat er geen verschillen werden gevonden tussen jongens en meisjes; eerder onderzoek vond dergelijke verschillen wel.

In de vierde bijdrage onderzoeken Roeland van der Rijst, Gerda Visser-Wijnveen, Tanja Verstelle en Jan van Driel of de verwevenheid van onderzoek en onderwijs een positieve invloed heeft op het leren en de motivatie van studenten. Dit doen zij door gebruik te maken van een vragenlijst die percepties van studenten over hun onderwijs in kaart brengt en door diverse disciplines met elkaar te vergelijken in een meerniveau-analyse. De uitkomsten laten zien dat studenten in hogere jaren vaker verwevenheid tussen onderzoek en onderwijs percipiëren. Voor de motivatie en het leren van studenten bleek echter vooral de onderwijskundige vormgeving van het onderwijs van belang.

De laatste bijdrage richt haar schijnwerpers weer op het toetsende aspect van het leren. In hun bijdrage onderzoeken Stephan Ramaekers, Wim Kremer, Albert Pilot, Peter van Beukelen en Hanno van Keulen of een

Script-Concordance-Test (SCT) een goed instrument is om de beslisvaardigheden van studenten in klinische situaties met grote onzekerheid en beperkte beschikbaarheid van informatie te meten. In een SCT wordt deelnemers gevraagd, uitgaande van levensechte problemen en situaties, om in een groot aantal casussen te oordelen c.q. beslissen over diverse kwesties. De oordelen en beslissingen van een groep praktiserende experts bij dezelfde casus vormen hierbij de referentie voor weging van de antwoorden van deelnemers. De mate van overeenstemming met de experts geldt als indicator voor de mate van gevorderdheid van de deelnemer. De conclusie van hun onderzoek, uitgevoerd bij studenten diergeneeskunde, is dat een SCT een bruikbaar en betrouwbaar middel is om dergelijke vaardigheden bij grote aantallen studenten in kaart te brengen, zonder daar patiënten overbodig mee te belasten.